

ραίου Νικολάου Σοφιστοῦ, ἀκμάσαντος κατὰ τὸ πρῶτον ἡμισυ τοῦ XVI αἰῶνος ⁽¹⁾ παρέχει πρωτίστης σημασίας ἐνδειξιν ὑπὲρ τῆς ὀρθογραφίας οἱ, διότι ὁ σοφὸς γραμματικὸς δίδει διαρρήδην καὶ διὰ τὰ δύο γένη τοῦ πληθ. ἄρθρου τὸν τύπον οἱ, τὸν ὅποιον καὶ πανταχοῦ ὀρθογραφεῖ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον.

Ὁ τύπος οἱ κατὰ πρώτην φορὰν ἀπαντᾷ ἐν τινι ἀστρολογικῷ παπύρῳ τοῦ Λούδρου, τοῦ Ιου μ. Χ. αἰῶνος, ὅπου φέρεται εὐκρινέστατα: οἱ δὲ σκιαί, χωρὶς νὰ εἶναι δυνατὴ οὐδ' ἡ ἐλαχίστη σκιά ὑποφίας περὶ ἀμφιβόλου ἀναγνώσεως. Ἐπίσης καὶ ὁ ἐλληνο-αἰγυπτιακὸς πάπυρος τοῦ Leide (τοῦ 2 μ. Χ. αἰῶνος) μᾶς παρέχει διδασκαλικώτατον χωρίον: *Αἰσέωνται οἱ ἀνδρες καὶ οἱ γυναῖκες*, ὅπου μάλιστα νομίζει τις ὅτι παριστάμεθα εἰς αὐτὸ τὸ ψυχολογικώτερον σημεῖον τῆς ἀναλογικῆς ἐπεκτάσεως.

Τούτων τεθέντων ἐπέρχεται ἡ ἀπορία νὰ ἐρευνησώμεν πότε τὸ πρῶτον καὶ ὑπὸ τίνος ἐτέθη εἰς κυκλοφορίαν τὸ ὑπόχαλκον νόμισμα τῆς διὰ τοῦ ἡ ὀρθογραφίας, ἥτις βαθμηδὸν ἐπιδίδουσα ἐξέβαλε τὴν ὀρθὴν γραφὴν μέχρι τελείας ἐπικρατήσεως. Φαίνεται ὅτι ὁ δράστης τοῦ κατορθώματος αὐτοῦ εἶναι ὁ γνωστός Simon Portius, ὁ ἐκδὸς τῷ 1638 λατινιστὴ τὴν γραμματικὴν τῆς κοινῆς ἐλληνικῆς (βλ. ἐκδ. παρὰ Δουκαγίφ) ἣν, ὡς γνωστὸν ἀφιέρωσεν εἰς τὸν μέγαν Καρδινάλιον Ρισελιέ. Ὁ ρωμαιοὶ δόκτωρ τῆς θεολογίας ἀποφαίνεται ὅτι: . . . *ex his facile colligi potest quam male alii notent in plurali articulum foemininum per oi diphthongum quae soli masculine generi convenire debet καὶ κατωτέρω: ἡ . . . videtur Ionica loquutio, cujus est mutare α in! η, nec temere usurpari potest pro αἱ*». Κατὰ τοῦτο δὲ εἶναι σπουδαιότερον τὸ χωρίον τοῦτο τοῦ Πορτίου καθόσον προσεπιμαρτυρεῖ ὅτι μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἡ συνήθης γραφὴ τοῦ πληθ. ἄρθρου ἦτο οἱ. Ὁ νεωτερισμὸς ὅμως, τοῦ ὁποῦ τοῦ παραδείγματος ἔδωκεν αὐτὸς πρῶτος, ἐπεκράτησεν, καθὼς εἶδομεν, οὕτως ὥστε διὰ τὰ χειρόγραφα τὰ χρονολογούμενα μετὰ τὸν 16 αἰῶνα ⁽²⁾ ἡ γραφὴ ἡ δὲν πρέπει νὰ μᾶς ἐκπλήττει ὡς ἐσφαλμένη ἀναγνώσις τοῦ ἐκδότου, ἀλλ' ὡς αὐτὴ ἡ γνησία, ἢ καὶ πεπλανημένη, τοῦ γραφέως χειρ.

Εἶναι περιττὸν νὰ παρακολουθήσωμεν ἐνταῦθα λεπτομερέστερον τὴν πορείαν καὶ τὰς διαφόρους

φάσεις πού ἔλαβεν διὰ μέσου τῆς ἱστορίας τῶν μ. Χ. αἰῶνων ἡ νέα αὕτη μορφή τοῦ θηλυκοῦ ἄρθρου, ἥτις ὡς εἶδομεν ἐμφανίζεται τὸν Ιον μ. Χ. αἰῶνα. Ἐὰν περιορισθώμεν μόνον εἰς τὸ ὀρθογραφικὸν μέρος τοῦ ζητήματος, ἀρκούσι, νομίζομεν, καὶ τὰ γενικά ταῦτα νὰ πείσωσιν ἕκαστον ὅτι τὸ ἡ, ὅπως συνήθως γράφεται, οὐδένα λόγον ὑποστάσεως ἔχει, οὔτε ὡς θεωρία οὔτε ὡς ἀπλὴ κἄν παραδόσις, ἥτις θὰ ἠδύνατο τοῦλάχιστον νὰ δικαιολογήσῃ τὴν χρῆσιν αὐτῆς.

I. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΤΟ ΒΩΔΙ

Κάθε μεσημέρι στὴν ἀπλὰ ἐκεῖ κάτω, πού βλέπω ἀπ' τὴ κάμαρὴ μου, βόσκει στοῦ Ἀλωνητῆ τὴ ξεθυμασμένη πρασιναδά τὸ βῶδι. Ἐνα βῶδι ἀλλιώτικο. ἄρρωστιάτικο. παθιασμένο, ἕνα ζωντόβολο. Ἐχει καὶ τὸ ζῶο τὰ πάθηα του. Μελαψό, κοκκαλιάτικο μὲ κάτι σταχτοκίτρινες στὸ μέτωπο, σὰ φουῖνα τσιρουρλισμένη ἀπ' τὴ φωτιά, τρίχες, χωρὶς κέρατα, μὲ βλέμμα σὰν τὴ γαλαῖα τῆς φούσκας πού ξεπετιέται ἀπ' τὸ νερὸ μὲ τις στάλες τῆς βροχῆς, ὅμως βλέμμα πονετικὸ γιατί εἶναι τέτιο, μισοκουναί πάντα τὸ κεφάλι του σὰν ὅλα τὰ ζῶα πού βόσκουν, ἀλλὰ μὲ τί βρῶν ἀγῶνα τὸ κκαῖμοιρο! Κἄπου κἄπου σταματά καὶ μὲ κόπο γυρίζει τὸ κεφάλι δεξιὰ ζερβά. Καὶ θαρρεῖ τότε πού βλέπεις μέσα στὸ πονετικὸ ἐκεῖνο βλέμμα ὅλο τὸ νιογέννητο μὲ μισοφοβισμένο ἀκόμα χαρχάλισμα τῆς ζωῆς πού τρέχει ἀπιαστο στὸ κρεβατοτσαικιμένον κορμί, τὸ νιογέννητο μὲ μισοφοβισμένο, πού γιὰ νὰ μὴ φανῇ ὀλότελα κρύβεται, λές γιὰ τὸ μᾶτι, σὰν πίσω ἀπὸ καράσι—τὴ θαμπὴ ἀκόμα τοῦ ἄρρωστου ματια. Ὡς τόσο τρώγει ὥρες ἥσυχα ἥσυχα καὶ μὲ χεῖλια σαλινσμένα τὴν τρυφερὴ ἐκεῖ δὲ ἀγριὰδα, κοντονεσαίνει, σιγοχοιναίει πότε πότε στὶς πλευρὰς τὴν οὐρά του καὶ ξεμυγιάζεται, κάνει δύο τρίκαπατήματα ἀργά, βαρειά, συρτά καὶ σὰν νὰ μὴ μπορῇ πιά νὰ βαστᾷξῃ ἀπ' τὸν κόπο πέφτει κάτω σὰν φορτὴν ἄνωτο, βρεμένο κυλοκομένο. Τί κακὸ! Στὸ μικρὸ, στὸν ἀπλὸ ἐκεῖνο κάμπο πού μὲ τὰ χιονάτα του ἀκόμα χαμολούλουδα, τίς λιμπιστικὲς παπαρούνες καὶ τὴ μυρωδιὰ τῆς ἀγριόλεβάντας καὶ τῆς ρίγανης μιᾶζει σὰν ἀναιμιαζικο τρυφεροστολισμένο μωρουδάκι, πού θαρρεῖ χαμογελά, στὸν ἀπλὸ στὸν ἄθωο κάμπο πού θὰ περιμένει νὰ βλεπὲς προστά σου κατσίκαια καὶ ἀρνιά νὰ κουτριούνται μιὰ χαρά, τί κακὸ νὰ βλέπῃς ἕνα βῶδι νὰ παραδέρνεται ἀπ' τὸ κακὸ του ξαπλωμένο, χαροουφτιμένο, νὰ ψυχολαχά. Ἡ ψυχὴ τοῦ χωραφιοῦ ν' ἀγκωνιχᾷ! Θαρρεῖς τόσα τόσα χρόνια πού ὥργονε τὸ χωράφι μὲ τὸ καμιατέρω λακμὸ του δὲν ἦρε λίγο τριφύλλι τὸ ἀχάριστο χωμα νὰ τοῦ δώσῃ ξερρω-

(1) Ἡ δευτέρα ἐκδοσις τῆς «Γραμματικῆς τῆς κοινῆς τοῦ Ἑλλήνων γλώσσης», ἐγένετο, ὅπως καὶ ἡ πρώτη, ὑπὸ τοῦ Legrand ἐν Monuments, nouvelle serie No 2 Paris. 1874.

(2) Εἰς τὴν ἐσχάτως γενομένην ὑπὸ τοῦ Σοῦ μου καθηγητοῦ κ. Σ. Λάμπρου ἐκδοσιν τῶν μύθων τοῦ Γεωργίου Αἰτωλοῦ, ἀκμάσαντος τὸν 16 αἰῶνα, παρατηρῶ ὅτι ὁ σοφὸς ἐκδότης γράφει πανταχοῦ σχεδὸν οἱ (οἱ γῆνες) καὶ σπανιώτατα ἡ, χωρὶς ὅμως νὰ διευκρινίζεται ἐν τῇ κριτικῇ ὑποσημειώσει ἡ διαφέρουσα γραφὴ, ὃν ὑπάρχει τοιαύτη, τοῦ ἀγιορειτικοῦ κωδίκος.

στικό γιὰ εὐχρίστησιν παρὰ τὰ ἀγριοϋλοῦλουνδὰ πού
ἐβγαλε, τὰ νεκροϋλοῦλουνδὰ ἐκεῖ ἐκείνα. Μὰ τότε
ἀπὸ τῆ γωνιά ἐκεῖ τῆς ἀπλάδας ἀνοίγει τὸ πορ-
τὶ μιᾶς καλαμοκαλύβας καὶ μὲ τὸν ἀγέρα ἐκεί-
νο πού ἔχουν στὰ χαρακτηριστικὰ τὰ γερατικά, τὸν
ἀξεθύμαστο καὶ στερεωμένο ἀγέρα τοῦ θυμοῦ καὶ
τῆς ἀπόφραξης, πού ἀμελὸς ἐλεύθερη σὰ γρόθος ἢ
κλωτοσιὰ ξιπετᾷ ἀπ' τὸ χέρι ἢ τὸ πόδι τοῦ νιού
στὴν ὥρα του, μὲ ἓνα τέτιο ἀγέρα μιὰ φτωχὴ γρηᾷ
χυμᾷ μὲ τὸ καὶμὸ της πρὸ μπροστὴ ἀπ' τὰ σερτο-
πάπουτσα ἐκείνα—τὰ πόδια της—, σκύπτει ἀπάνω
στὸ ἄρρωστο στὸ κανκαρίκιό της βῶδι λαχανια-
σμένη, χαροκαμμένη καὶ μὲ ὅλη τὴ ψυχὴ της τὸ
κυτᾷζει. Μὲ τὴ ψυχὴ στὸ στόμα τὸ κυτᾷζει καλὰ
καλὰ. Τὸ χιδνεῖ τ' ἀγκαλιάζει, ζουπᾷ ἀλαφροῦ
λαφροῦ τὶς πλευρὲς του, βγάζει ὅζω ἀπ' τὰ σκέ-
λια τὴν οὐρά του, τοῦ τρίβει τὰ πόδια, τὴν κοιλιᾷ
τὴ ράχη, τοῦ περεχᾷ στὸ κεφάλι νερό, βρέχει τὴ
γλώσσα, τὰ ρουθούνια του, τὸ ξανακοιτάζει μιὰ
καλὰ καλὰ, ἱλαρὰ ἐλκυστικὰ κι' ἐλπιδοφτερωμένη
τότε μὰ μὲ προσεχτικὴ ὅλο ἡσυχία ἀρχινᾷ ἡ βωι-
δομάνκα ἐκείνη τρωφερὰ νὰ τοῦ μιλᾷ... Σὲ λίγο τὸ
βῶδι ἔρχεται στὸν ἑαυτὸ του, ξελαφρώνεται, περ-
νει τὴν ἀνάσα του ἡσυχᾷ, τὰ ρουθούνια του τὰ
κατσιασμένα τὰ μαχαμένα βάρουνται πάλαι στὸ
μαυρογάλαζό τους χῶμα, τὰ μάτια τὰ κομένα τὰ
στηλωμένα ἀνοίγουν, βλέπουν παραπονετικά λιπο-
ψυχιασμένα, τὸ κορμὶ ἀνετριχιάζει, τὸ τενωμένο
πέτσι μαλακώνει, ζιζνώνει ἐκεῖ στὰ πισινὰ μηριά,
τὰ μπροστινὰ πόδια μαζέβουνται σιγὰ σιγὰ, λυγοῦν
καὶ τὸ βῶδι τανιέται, ξεραγλύφεται βαρυκοινοῦνται
μιὰ καὶ μισοκάθεται, νά! Πέφτει τὸ ραβδί ἀπ' τὸ
χέρι τῆς γρηᾷ καὶ τὸ κόκκινο μοντῆλι ἀπ' τὸ κε-
φάλι της. Γονατίζει πάλαι ἐκεῖ χάμω, ἀγκαλιάζει
τὸ λαιμὸ του, τὸ φιλᾷ καὶ σκῶνει μὲ στεγνὸ ἓνα
πόνο τὸ χῶμα πού κόλλησε ἀπάνω του στὸ πέσιμο.
Τὸ ἀχόρταγο αὐτὸ χῶμα πού μὰς δίνει λίγο νὰ ζή-
σωμε γιὰ νὰ μὰς φάγῃ ὅλους μονομιάς. Ἔτσι μὲ
φάνηκε πῶς τὸ θάνατό τοῦ σκούπιζε μὲ τὸ χέρι
της. Ἀλήθεια, τὸ θάνατο καὶ τὴν ἀχαριστίαν ἀπ'
αὐτὸ τὸ χῶμα. Συλλογισθῆτε μιὰ φορὰ. Ὡς τόσο
μὲ τὰ χᾶδια, μὲ τὴ τρεμουλιαστὴ γεροντίστικη
φωνή καὶ μὲ τὰ μάγια πού τοῦ κάνει μὲ τὰ τσιβδὰ
ἀπ' τὴ χαρὰ λόγια της ἐκείνα καταφέρνει ἡ γρηᾷ
μάνκα τὸ βῶδι καὶ σηκώνεται ὁλότελα στὰ τέσσερα.
Καὶ τότε... Τότε ἀρχινᾷ πάλαι ἐκείνα τὰ πατήμα-
τά του τὰ ἀργὰ, τὰ βαρεῖα τὰ συστάκαὶ σιγοχοιτά-
ζει πότε πότε στὶς πλευρὲς τὴν οὐρά του καὶ ξε-
μυγιάζεται καὶ μισοτείνει τὸ κεφάλι του βόσκοντας
μὲ τὸν βαρὺ ἀγῶνα ἐκεῖνο μέσα στὴν πλουμισμένη
στὴν ἱλαρὴ ἀπλάδα καὶ ἡ γρηᾷ τραβᾷ πίσω στὴν
καλύβη της, τραβᾷ πίσω ἡ Μοῖρα εὐχαριστημένη,
λὲς ξανακωμμένη, μὲ τὸ ραβδί καὶ τὸ κόκκινο στὸ
κεφάλι μαντῆλι μὴ γυρίζει συχνὰ κι' ἀπλώνοντας σὰ
σκέπη τὴ πλάμη πάνω ἀπὸ τὰ φουδια της βλέπει

μὲ καρτέρι ἀπὸ μακριὰ τὸ παθιασμένο βῶδι τὸ κα-
κόμοιο μὲ τοῦ γραφτοῦ τὸ βύθος στὴ ματιὰ καὶ
πάλαι ἐξακολουθεῖ... ὥς πού μπαίνει μέσα στὴ καλύ-
βη καὶ κλεῖ πίσω της μ' ἓνα καλαμοτριζιμο—
κοκαλοτριζιμο— ἐκεῖνο τὸ πορτί.

Κάθε μεσημέρι στὴν ἀπλάδα ἐκεῖ κάτω πού βλέ-
πω ἀπ' τὴ κάμαρὴ μου βόσκει ἔτσι στοῦ Ἀλω-
νητῆ τὴ ξεθυμασμένη πρασινάδα τὸ βῶδι καὶ μιὰ
τυρανισμένη γρηᾷ μὲ τὴν ἐλπίδα της. Αὐτὲς οἱ
δύο ἐλπίδες.

Φ. ΕΪΓΕΝΗΣ

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

(Μυθιστόρημα ΤΗ. BENTZON).

(Ἰδε σελ. 200).

Ἡ Ὀδέττη πρὸς τὴν Κλαίρη.

15 Μαρτίου

Τί θὰ ἐκμνη; θὰ τὸν ἐλάτρευα ἀπλούςτατα.
Τί! εἶσαι, κατὰ μοναδικὴν εὐνοίαν τοῦ οὐρανοῦ,
ἡ σύζυγος τοῦ Μᾶξ Ρενᾶλ καὶ δὲν μοῦ τὸ λέγεις
ἀμέσως, μὲ ἀφήνεις νὰ ζητῶ εἰς ποῖον Ρενᾶλ ἀνή-
κεις, τὸν Πέτρον, τὸν Παῦλον, τὸν Ἰάκωβον, τὸν
συμβολαιογράφον, τὸν μηχανικὸν τὸν ἱατρὸν! μοῦ
ὁμιλεῖς διὰ τὴν κόρη σου, τὴν κατοικίαν σου, καὶ
τὰς μικρὰς σου θλίψεις· μ' ἀφήνεις νὰ διῶδω μικρὰς
παρανοήσεις, ἀντὶ νὰ μοῦ εἴπῃς ἀπλούςτατα· «Στεί-
λε μου τὰ συγχαρητήρια σου· μὲ ἐξέλεξεν ἐκεῖνος,
ἐκεῖνος, ἓνας ἀπὸ τοὺς σκηπτούχους τῆς σκέψεως,
ἓνας ἀπὸ τοὺς φωστήρας τῆς νεωτέρας τέχνης.» Τὸ
εἰξέυρεις, Κλαίρη, ὅτι σὲ νομίζω σχεδὸν ἀναξίαν
τῆς τύχης σου; Μοῦ κλαίεσαι· διότι ἐδέχθην νὰ πο-
δεῖξῃς μὲ τὸν σύζυγόν σου ὅτι οὐδεὶς προσφῆτης
δεκτὸς ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι καὶ νὰ ὑποστῇς ἀπὸ τοὺς
πλαιούς· ἰδικούς σου ἀκατανόμαστον καταφροῦν.
ἀλλὰ πτωχὴ καὶ περιορισμένη κεφαλὴ, καὶ μέγρι
μαρτυρίου νὰ ἐφθάνει αὐτὴ ἡ καταφροῦν, ἐστὶ μόνον
υπερηφάνειαν ἐχρεώσταις νὰ ἀντλήῃς ἀπὸ αὐτήν. Καὶ
ἂν ἐγίνετο ἀνάγκη νὰ ἐλθῃς καὶ εἰς τελείαν διά-
στασιν μὲ τὴν οἰκογενειάν σου, λοιπόν;... Θὰ σοῦ
ἔμενεν ἐκεῖνος, δὲν σέφθανε; Θὰ μοῦ εἴπῃς ὅτι
ὅσον ἀφορᾷ τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμούς, δὲν ἐγνώ-
ρισκα ποτὲ τίποτε ἄλλο ἀπὸ τὴν ἐξαδέλφη μου Δε-
λαῦρᾶ, ἀπὸ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο δύσκολον νὰ ἀπο-
σπασθῶ. Ἀλλὰ φαντάζομαι τὸν ἑαυτόν μου εἰς τὴν
θέσιν σου, ὅπως μὲ ὑποχρεώνεις νὰ τὸ κάμω. Ἐ, κα-
λῶ. θὰ ἦμην ἀρσενιωμένη, διαπύρως ἀρσενιωμένη, τὸ
αἰσθάνομαι, υπερήφανος διὰ τὸν σύζυγόν μου, ἐτοί-
μη νὰ θυσιάζω χάριν του καὶ παιδιὰ καὶ φίλους καὶ
κόσμον. Θὰ ἐκκληιέργουν τὸ πνεῦμα μου διὰ νὰ ρηθῶ
ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστερον τοῦ ἰδικοῦ του,
θὰ ἐστίλιζα τὴν καλλονὴν μου διὰ νὰ εὗρισκε εἰς
ἐμὲ νέαν παντοτε ἔμπνευσιν, θὰ ἐδοκίμαζα τὸ πᾶν